

Mieczysław Różański

Duchowieństwo dekanatu lutomierskiego w drugiej połowie XVIII w.

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 10/2, 199-215

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. MIECZYŚLAW RÓŻAŃSKI

DUCHOWIEŃSTWO DEKANATU LUTOMIERSKIEGO W DRUGIEJ POŁOWIE XVIII W.

Dekanat lutomierski należał do jednych z najmłodszych dekanatów utworzonych w archidiecezji gnieźnieńskiej w okresie staropolskim. Powstał on między 1746 a 1755 rokiem¹. Wydzielony został z dekanatu uniejowskiego w archidiaconacie uniejowskim. W jego skład weszło 11 parafii: Małyń, Męka, Wierzchy, Zadzim, Rososzyca, Bałdrzychów, Górka (Pabianicka), Kwiatkowice, Lutomiersk, Mikołajewice i Pabianice². Później dołączono do niego erygowaną 23 VI 1780 r. nowopowstałą parafię w Dobroniu³. Natomiast parafia w Zadzimiu posiadała dwa kościoły do niej afiliowane w Brodni i Glinnie.

Podstawą źródłową do odtworzenia stanu liczbowego duchowieństwa pracującego w omawianym dekanacie są wizytacje kanoniczne przeprowadzone w latach 1761⁴, 1779⁵, 1786⁶, 1791⁷. Taka baza źródłowa nie pozwoliła na uchwycenie wszystkich przemian zachodzących wśród pracującego w tym dekanacie duchowieństwa, zwłaszcza na początku i końcu omawianego okresu. Spowodowane jest to dużą ilością czasu jaki upłynął pomiędzy pierwszą i drugą wizytacją dekanatu, a wynosił on 18 lat i brakiem wizytacji tego dekanatu po 1791 r. Kolejna przeprowadzona została w 1802 r., ale nie podaje ona żadnych wiadomości o pracujących w poszczególnych parafiach duchownych oprócz ich autografu pod sporządzonym własnoręcznie sprawozdaniem⁸

¹ M. Różański, *Kościelna przynależność administracyjna ziem diecezji łódzkiej*. Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne (dalej ABMK). T. 70: 1998, s. 346; tenże, *Rozwój sieci parafialnej w archidiaconacie uniejowskim od Liber Beneficiorum do 1795 r.* Łódzkie Studia Teologiczne (dalej ŁST). R. 9: 2000, s. 288.

² Archiwum Diecezjalne we Włocławku (dalej ADWł), Akta wizytacji archidiecezji gnieźnieńskiej (dalej AAG Wiz.) 59, s. 117-222.

³ S. Litak, *Struktura terytorialna Kościoła łacińskiego w Polsce w 1772 r. Materiały do atlasu historycznego chrześcijaństwa w Polsce*. T. 4, Lublin 1980, s. 31; *Regesty wybranych zapisek a akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich*, wyd. H. Rybus. ABMK. T. 3: 1961, z. 1-2, s. 388; M. Różański, *Rozwój sieci...*, s. 293.

⁴ ADWł, AAG Wiz. 59.

⁵ ADWł, AAG Wiz. 73.

⁶ ADWł, AAG Wiz. 80.

⁷ AAG, Acons E 24a.

⁸ ADWł, AAG Wiz. 121.

Duchowych pracujących w dekanacie należy podzielić na tych, którzy posiadali tam beneficjum, czyli pełnili obowiązki proboszczowskie, i tych, którzy im pomagali. W tabeli poniżej przedstawimy proboszczów parafii duszpasterzujących w omawianym okresie.

Tabela 1
Proboszczowie parafii dekanatu lutomierskiego w II połowie XVIII

Parafia	Imię i Nazwisko	Lata
Lutomiersk	Jakub Lipiński	1755 –?
	Wincenty Kepiński	1769 – po 1791
Męka	Gaspar Majtowski	1762 –?
	Andrzej Urbański	1756 – po 1779
Mikołajewice	Franciszek Skoliński	1737 – po 1761?
	Wincenty Lewicki	1774 – przed 1788?
	Wojciech Pażkowski	1788 – po 1791?
Pabianice	Michał Chamorski	1758? – po 1761?
	Tomasz Czernikiewicz	1774 – po 1791?
Rososzycza	Stefan Majeroński	1760 – po 1761?
	Adam Smardowski	1774 – po 1791?
Wierzychy	Krzysztof Zdzeniecki	1737-1790?
Bałdrzychów	Plaius? Leddecki	1758 – po 1761?
	Wiktoryn Pankowski	1778 – po 1791?
Górka	Stanisław Jeżewski	1774 – po 1791?
Kwiatkowice	Tomasz Krąkowski	1761 –?
	Paweł Krązkowski	1776 – po 1791?
Małyń	Stanisław Ostoja Gajewski	1786-1786?
	Piotr Celestyn Spinek	1786 – po 1791?
Zadzim	Franciszek Witkiewski	1741 – po 1761?
	Izydor Dworzaczyński	1775 – po 1791?
Filia Brodnia	Mateusz Grobleński	1761 –?
Fifia Glinno	Paweł Łodzki	1758 –?
Dobroń	Wojciech Stanisław Węcławski	1780 – po 1791?

Źródła: ADWł AAG Wiz. 59, 73, 80; AAG ACons E 24a

Informacje, które podali wizytatorzy pozwalają nam zorientować się jakie były dane personalne pracującego w dekanacie lutomierskim duchowieństwa, ale nie rozwiązują problemów związanych z czasem pełnienia przez poszczególnych księży obowiązków duszpasterskich. Trudno jest na ich podstawie określić dokładne ramy czasowe posiadania beneficjum na terenie dekanatu. Możemy tylko określić czas jego rozpoczęcia, nie można natomiast nic pewnego powiedzieć o czasie jego zakończenia. Wyjątek stanowią dwa przypadki, które zostały opisa-

ne przez wizytującego. Proboszcz parafii Wierzchy Krzysztof Zdzieniecki, który objął beneficjum w 1737 zmarł najprawdopodobniej w roku 1790. Tak informuje wizytator Ks. Celestyn Cielecki, który był w niej w 1791 r., że zmarł przeszło rok temu i komendarzem w tej parafii został z nominacji oficjała uniejowskiego ks. Pawła Rachlewskiego, ks. Walenty Rudnicki. Do czasu przeprowadzenia wizytacji nie objął on jeszcze tego beneficjum⁹. Natomiast w parafii Małyń proboszczem od 1746 r. był Stanisław Ostoja Gajewski, którego wikariuszem od 1765 r. był jego siostrzeniec Piotr Celestyn Spinek. Podczas wizytacji w 1786 r. jest on już proboszczem we wspomnianej wyżej parafii i ma zaznaczone, że objął to beneficjum w tymże roku¹⁰. Należy przypuszczać, że dokonało się to śmierci jego wuja, która nastąpiła w tymże roku lub wcześniejszym.

Oprócz proboszczów parafii w dekanacie tym pracowali inni kapłani – wikariusze, komendarze i proboszczowie szpitalni.

Tabela 2

Inni duchowni pracujący w dekanacie

Parafia	Imię i Nazwisko	Lata	Funkcja	Uwagi
Bałdzychów	Urban Szpalnicz	1761	wikariusz	Z zakonu Cystersów z Sulejowa
	Leonard Szejer	1779-1786?	wikariusz	
	Kazimierz Okolski	1787 – po 1791?	wikariusz	
Kwiatkowiec	?	1779		Franciszkanin
				Obserwat
Małyń	Hipolit Reznier	1786		Bernardyn z Łęczycy
	Piotr Celestyn Spinek	1765-1786? *		
	Bernardyn Paprocki	1787?-1791?	Kapelan	Bernardyn
Lutomiersk	Grzegorz Zagórski	1785-1791?	wikariusz	
Męka	Feliks Miazgowski	1778-1791?		komendarz
Pabianice	Marcin Jechurski	1759? – po 1761?	Wikariusz Prowizor św. Różańca	
	Piotr Piechowicz	1757 – po 1761?	Rektor szpitala	
	Wincenty Dabrowski	1771- przed 1791	wikariusz	
	Adolf	1791		Reformata z Lutomierska
Wierzchy	Hipolit Reznier	1791	Kapelan	Bernardyn z Łęczycy
Zadzim	Bonawentura	1791	Kapelan	Bernardyn
	Helankiewicz		dworski	z Warty

⁹ AAG, Acons. E 24a, k. 9v.

¹⁰ ADWl, AAG Wiz. 80, s. 61.

* został później proboszczem tej parafii.

Źródła: ADWł AAG Wiz. 59, 73, 80; AAG ACons E 24a

W II połowie XVIII wieku w dekanacie lutomiernym pracowało 37 kapłanów, taka ich liczba została uchwycona w zachowanych do naszych czasów wizytacjach. Liczba ta dotyczy danych bezwzględnych i zawiera w sobie tak duchowieństwo świeckie jak i zakonne umieszczone w przebadanych wizytacjach. Z liczby tej 24 posiadało beneficjum parafialne, a pozostała liczba (14)¹¹ to ich współpracownicy. O ile dane zawarte w wizytacjach sugerują, że liczba proboszczów nie powinna ulec zmianie, to sprawa ich współpracowników jest bardziej dyskusyjna. Dotyczy to zwłaszcza duchowieństwa zakonnego, które najczęściej nie było instytucjonalnie wspomagające pracę proboszcza i jego rotacja była duża. W relacji do tej liczby można mówić tylko o realnych współpracownikach, którzy zapisani zostali w wizytacjach, i należy zostawić duży margines na zmienność tych osób.

W tym okresie czasu jedna parafia, w Bałdrzychowie była pod patronatem zakonnym, zakonu Cystersów z opactwa w Sulejowie, dlatego też wszyscy duchowni w niej pracujący byli członkami tego zakonu, tak proboszczowie jak i wikariusze. W tym czasie obsadę tej parafii stanowiło trzech proboszczów i trzech wikariuszy. Pozostała liczba zakonników pracujących w dekanacie – 5, pełniła funkcje pomocnicze w różnych parafiach nie obejmując na stałe beneficjum. Byli oni członkami następujących zakonów: Bernardynów – 3 i po jednym z zakonu Reformatorów i Obserwantów. W relacji do tego ostatniego brak jest jakiegokolwiek wiadomości, poza tym, że współpracował w 1773 roku w Kwiatkowicach z miejscowym proboszczem i był zakonnikiem z zakonu franciszkanów Obserwantów¹². Z przekazanych nam wiadomości dotyczących macierzystego klasztoru tych zakonników wynika, że pochodzili oni z blisko terytorialnie usytuowanych klasztorów. Dla pracujących w dekanacie Bernardynów przekazane zostały wiadomości o klasztorze macierzystym dwóch z nich. Co do jednego – Bernarda Paprockiego brak jest tych informacji. Pozostali: Bonawentura Helankiewicz pochodził z klasztoru w Warcie, a klasztorem macierzystym Hipolita Reznera była Łęczycza. Ten ostatni zakonnik pojawił się w wizytacjach dwukrotnie, pełniąc funkcje pomocnicze w dwóch różnych parafiach dekanatu, w 1786 r. był kapelanem w parafii Kwiatkowie¹³, natomiast w 5 lat później pełnił tę samą funkcję w parafii Wierchys¹⁴. Pozostały zakonnik o którym wiemy z jakiego pochodził klasztoru, to Adolf z luto-

¹¹ Ta nieścisłość wynika z faktu, że Piotr Celestyn Spinek był najpierw wikariuszem parafii w Małyniu, a potem został jej proboszczem.

¹² ADWł, AAG Wiz. 73, s. 528.

¹³ ADWł, AAG Wiz 80, s. 158.

¹⁴ AAG Acons E 24a, k. 10.

mierskiego klasztoru zakonu Reformatów, który pracował w roku 1791 w parafii w Pabianicach¹⁵.

Dane personalne duchowieństwa zawarte w wizytacjach dotyczą miejsca ich urodzenia, stanu społecznego, daty i miejsca święceń i daty objęcia opisywanego przez wizytatora beneficjum. Postaramy się przeanalizować te informacje, które zawarły wizytujący w II połowie XVIII wieku dekanat lutomierski.

Wiadomości dotyczące miejsca urodzenia pracującego w tym dekanacie duchowieństwa są dość skromne. Zapisane zostały przy 12 proboszczach i tylko przy jednym wikariuszu pracującym w Pabianicach – Wincentym Dąbrowskim¹⁶. Z ogólnej liczby 13 kapłanów prawie wszyscy, poza dwoma, pochodzili z terenu archidiecezji gnieźnieńskiej, i to z obszaru bliskiego terytorialnie dekanatowi lutomierskiemu. Z województwa sieradzkiego, na terenie którego leżał dekanat, pochodzili: Andrzej Urbański¹⁷, Izidor Dworzański¹⁸, Stanisław Ostoja Gajewski¹⁹, Paweł Krązkowski²⁰, Wincenty Kempniński (z Sieradza)²¹, Stanisław Jeżewski (z Pobiedzisk)²². Z województwa łęczyckiego: Wincenty Lewicki²³, Tomasz Czernikiewicz (z Rzgowa)²⁴ i Wincenty Dąbrowski (z Piotrkowa)²⁵. Z województwa kaliskiego: Adam Smardowski²⁶ i Krzysztof Zdzieńnicki (ze Zdźmieniewic)²⁷. Natomiast wspomniani pozostali dwaj duchowni to Michał Chamorski²⁸ i Wiktoryn Pankowski²⁹, którzy pochodzili z terenu diecezji krakowskiej. W zestawieniu na województwa daje to następującą ilość: z województwa sieradzkiego pochodziło 6 duchownych, co daje 46,1% ogółu, z województwa łęczyckiego 3, co daje 23% i z województwa kaliskiego i krakowskiego po 2 co stanowi po 15,3% z każdego z tych województw.

Jeszcze mniej wiadomości przekazanych zostało na temat pochodzenia społecznego duchownych. Niewiele udało się wywnioskować z zastosowanej przez wizytatorów tytulatury dotyczącej opisywanego duchowieństwa. Pozostały tylko bezpośrednie lub pośrednie ich zapisy. W sposób bezpośredni informacja ta przekazana została tylko w odniesieniu do Piotra Celestyna Spinka, „urodzony

¹⁵ Tamże, k. 41v.

¹⁶ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 122; urodził się on w Piotrkowie.

¹⁷ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 516.

¹⁸ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 491.

¹⁹ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 447.

²⁰ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 528.

²¹ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 431.

²² ADWł, AAG Wiz. 73, s. 565.

²³ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 541.

²⁴ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 581.

²⁵ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 122.

²⁶ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 503.

²⁷ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 471.

²⁸ ADWł, AAG Wiz. 59, s. 129.

²⁹ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 460.

ze szlachejnych rodziców³⁰. Natomiast pośrednio, także o szlacheckim pochodzeniu można wnioskować w relacji do Pawła Krążkowskiego, przy zapisie którego użyto terminu ziemianin. W myśl obowiązującego w tym czasie prawa nikt inny oprócz szlachty nie mógł posiadać ziemi. Podobna sytuacja panowała w odniesieniu do członków kapituł, gdzie zasiadać mogli tylko szlachcice, oprócz ustanowionych przy kapitułach kanonii dla doktorów. W wizytacjach zauważono, że członkiem kapituły sieradzkiej był Andrzej Urbański, który jednocześnie pełnił obowiązki proboszcza w Męce. Ponieważ według statutu tej kapituły nie przewidywano specjalnej kanonii dla doktorów, dlatego domniemywać należy, że pochodził on ze stanu szlacheckiego. Oprócz tego szlachcicem był także Stanisław Ostoja Gajewski, który był wujem Piotra Celestyna Spinka. W odniesieniu do niego można przyjąć, że skoro wizytator zapisał wprost, iż Piotr Celestyn Spinek jest pochodzenia szlacheckiego, to również jego wuj był tego samego stanu. Niestety nie udało się ustalić z jakiego stanu społecznego pochodzili pozostali duchowni pracujący w dekanacie.

Kolejne interesujące nas zagadnienie, to wykształcenie pracującego w dekanacie duchowieństwa. Ten temat niestety nie leżał w kręgu zainteresowania wizytatorów. Jedyne zapis o tej treści przekazał ks. Celestyn Cielecki w 1791 r., a dotyczył on Wojciecha Pażkowskiego, proboszcza w Mikołajewicach. Miła on uwagi dotyczące jego pracy duszpasterskiej i w dekreście reformacyjnym po przeprowadzonej wizytacji zapisał: „Powątpiewać o tym mogę, aby rządca miejsca tego będąc udarowany godnością doktorostwa filozofii w Akademii Krakowskiej nie miał znać obowiązków stanu swego³¹”.

Podstawą do działalności duszpasterskiej było nie tyle wliczenie w poczet duchownych, które dokonywało się w momencie przyjęcia tonsury, ale możliwość pełnienia posługi duszpasterskiej. Zgodnie z prawem powszechnym Kościoła katolickiego każdy przyszedł kapłan przyjmował cztery święcenia niższe zwane maiores (ostriariat, lektorat, egzorcystat i akolitat) i trzy święcenia wyższe maiores (subdiakonatu, diakonatu i prezbiteratu). Szafarzami wszystkich święceń mogli być tylko biskupi z racji posiadania pełni władzy kapłańskiej. Obowiązek ten spoczywał głównie na biskupach ordynariuszach, ale w praktyce funkcje te spełniali biskupi pomocniczy. Fakt przyjęcia wyższych święceń, w tym prezbiteratu był koniecznością do spełniania posługi duszpasterskiej, dlatego też wszyscy wizytatorzy ze szczególną skrupulatnością opisywali dane dotyczące przyjęcia przez beneficjentów święceń kapłańskich i zaznaczali jednocześnie, czy opisywany duchowny przedstawił dokument stwierdzający ich przyjęcie. Poza jednym przypadkiem, wizytacje nie przedstawiają całej drogi święceń kandydatów do kapłaństwa, który w późniejszym czasie pracowali

³⁰ ADWł, AAG Wiz. 73, s. 448.

³¹ AAG, Acons E 24a, k. 33v.

w dekanacie lutomiernskim. Uczynił to jedynie ks. Wincenty Kępiński, który będąc dziekanem tego dekanatu wzytował go w 1786 r. Ale i on opisał tylko swoją własną drogę do przyjęcia święceń, podając daty miejsca i biskupa udzielającego wszystkich mniejszych i większych mu święceń. Przyjął on tonsurę i święcenia niższe (minorki) z rąk arcybiskupa gnieźnieńskiego Władysława Łubieńskiego w święto Tomasza apostoła w dniu 21 grudnia 1759 r. w kaplicy pałacu arcybiskupiego w Skierniewicach. Święceń subdiakonu udzielił mu biskup Ignacy Kozierowski w dniu 13 lipca 1767 r. z kaplicy mansjonarzy w Łowiczu. Natomiast święceń diakonatu i kapłańskich udzielił mu biskup Franciszek Ossoliński w kolegiacie Łowickiej. Pierwsze z nich przyjął 13 grudnia 1767 r., a drugie w kilka dni później, 19 grudnia tegoż samego roku³².

Poniżej przedstawimy dane zawarte w wizytacjach dotyczące święceń.

Tabela 3

Informacje dotyczące święceń duchowieństwa dekanatu lutomiernskiego w II poł. XVIII w.

Imię i Nazwisko	Data urodzenia	Data święceń	Miejsce święceń kapłańskich	Biskup udzielający święceń	Wiek przyjęcia święceń kapłańskich
Jakub Lipiński	?	1738 ¹	?	Trzcziński Józef Michał	?
Wincenty Kępiński	13.03.1741 ²	19.12.1767	Łowicz	Ossoliński Ignacy Franciszek	26
Gaspar Majtowski	?	25.03.1754	Skierniewice	Komorowski Adam	?
Andrzej Urbański	1718	13.04.1743	?	Dobiński Krzysztof	25
Franciszek Skoliński	?	1733	Łowicz	Trzcziński Józef Michał	?
Wincenty Lewicki	1743	27.02.1774	Łowicz	Przedwojewski Antoni	31
Wojciech Pażkowski	26.03.1744	1774	?	?	30
Michał Chamorski	?	7.10.1729	Łowicz	?	?
Tomasz Czernikiewicz	20.12.1721	20 (29). 01. 1747	Łowicz	Dobiński Krzysztof	26
Stefan Majeroński	?	1742	Łowicz	Dobiński Krzysztof	?
Adam Smardowski	20.12.1740	1769? 1771? ³	?	Walknowski Władysław	29/31?
Krzysztof Zdzieniecki	1.01.1711	26.05.1736	Łowicz	Trzcziński Józef Michał	25

³² ADWł, AAG Wiz. 80, s. 82.

Imię i Nazwisko	Data urodzenia	Data święceń	Miejsce święceń kapłańskich	Biskup udzielający święceń	Wiek przyjęcia święceń kapłańskich
Plaius? Leddecki	?	1738	?	Kunicki Michał	?
Wiktoryn Pankowski	4.10.1741	24.05.1766? 28.05.1767? ⁴		Potkański Franciszek	25/26?
Stanisław Jeżewski	1731	29.06.1763	Skierniewice	Kozierowski Ignacy	32
Tomasz Krąkowski	?	21.12.1758	Skierniewice	Komorowski Adam	?
Paweł Krązkowski	1749	1.10.1775		Przedwojewski Antoni	26
Stanisław Ostoja Gajewski	1713	1741	Łowicz	Dobiński Krzysztof	28
Piotr Celestyn Spinek	28.05.1741	18.04.1767 ⁵	Łowicz	Hylzen Jerzy Mikołaj	26
Franciszek Witkiewski	?	19.04.1739	?	Dobiński Krzysztof	?
Izydor Dworzański	5.07.1739	8.05.1768	Czermin	Kozierowski Ignacy	29
Mateusz Grobleński	?	9.06.1748	Łowicz	Dobiński Krzysztof	?
Paweł Łodzki	?	18.07.1756	Łowicz	Dobiński Krzysztof	?
Wojciech Stanisław Węclawski	1750	12.06.1774	Łowicz	Przedwojewski Antoni	24
Urban Szpalinicz	?	1752	?	Suf. Krakowski	?
Leonard Szejer	?	10.08.1758	Kobyłka	Zaluski Marcin	?
Kazimierz Okolski	1754	1782	?	Przedwojewski Antoni	28
Hipolit Rezner	1709	1759	?	Płaskowski Fabian Franciszek	50
Bernardyn Paprocki	20.04.1755	3.04.1779	?	Kozierowski Ignacy	24
Grzegorz Zagórski	20.05.1759	10.06.1786	?	Szajowski Kasper	26
Feliks Miazgowski	1739	1764	?	Wielogłowski Hieronim	25
Marcin Jechurski	?	1756	?	Dobiński Krzysztof	?
Piotr Piechowicz	?	?	?	Dobiński Krzysztof	?
Wincenty Dąbrowski	6.04.1743	25.05.1771	Łowicz	Przedwojewski Antoni	28
Adolf	?	?	?	?	?
Bonawentura Helankiewicz	?	?	?	?	?

¹ Data w wizytacji niewidoczna, prawdopodobnie rok 1738

² Istnieje rozbieżność w wizytacjach dotycząca daty urodzenia. ADWł, AAG Wiz. 80, s. 82 podaje datę 13. 03. 1741, natomiast wiz. AAG ACons. E 24a, k. 71-71v podaje błędną datę urodzenia 23.03.1741. Z uwagi na to, że wcześniejszą wizytację przeprowadzał sam opisujący się Wincenty Kępiński, należy uznać, że podał on faktyczne informacje dotyczące swojej osoby.

³ Wizytacja z 1791r. podaje datę święceń w roku 1769 (AAG Acons E 24a, k. 107v.), natomiast z 1779 r. datę w 1771 roku (ADWł AAG Wzi. 73, s. 503).

⁴ Pierwszą z podanych dat podaje wizytacja 1786 r. (ADWł AAG Wiz. 80, s. 47) zaznaczone jednocześnie zostało, że miały one miejsce w sobotę przed niedzielą Trójcy Świętej. Faktycznie tego roku tj. 1766 dzień ten przypadał na 24 maja, natomiast w roku następnym – 1767 na 13 czerwca. Wizytacja z 1791 r. podaje natomiast datę 28 maja 1767 r. (AAG ACons E 24a, k. 1).

⁵ Dwie z wizytacji – wizytacja z 1779 r. (ADWł, AAG Wiz. 73, s. 448) i z 1786 r. (ADWł, AAG Wiz. 80, s. 61) podają jako datę święceń 10 kwietnia 1767 r. Jednocześnie ostatnia z nich zamieszcza informację, że uroczystość ta odbyła się w Wielką Sobotę. Tego roku święta Paschalne przypadały 19 kwietnia, toteż święcenia te musiały odbyć się 18 kwietnia.

Źródła: ADWł AAG Wiz. 59, 73, 80; AAG ACons E 24a

W opisach dotyczących duchownych wizytatorów z 18 przypadkach zapisali miejsce przyjęcia święceń kapłańskich. Najczęściej udzielane były one w Łowiczu. Otrzymało je tam 13 duchownych pracujących w tym dekanacie. Poza tym innymi miejscami święceń były Sierniewice, gdzie otrzymało je 3 duchownych i po jednym w Czerminie i Kobyłce. Skierniewice znajdowały się w archidiakonacie łowickim w archidiecezji gnieźnieńskiej i były częstym miejscem rezydencji arcybiskupa.

W okresie staropolskim były dwie parafie we wsi Czermin. Jedna znajdowała się w dekanacie pleszewskim archidiecezji gnieźnieńskiej, a druga w dekanacie mieleckim diecezji krakowskiej. Należy przypuszczać, że ksiądz Izidor Dworzański otrzymał święcenia kapłańskie na terenie archidiecezji gnieźnieńskiej, czyli w kościele pod wezwaniem św. Jakuba w Czerminie, w dekanacie pleszewskim, archidiakonacie kaliskim. Taki tok rozumowania jest tym bardziej uzasadniony, że udzielał ich biskup pomocniczy tej archidiecezji – Ignacy Kozierowski. Kolejna miejscowość, w której otrzymał święcenia kapłańskie wikariusz bałdrzychowski Leonard Szejer – cysters z opactwa sulejowskiego związana jest z osobą biskupa Marcina Załuskiego, sufragana płockiego, który po rezygnacji w 1765 r. z sufragani płockiej osiadł w rezydencji OO Jezuitów w Kobyłce nad Wisłą niedaleko Warszawy³³.

³³ J. Korytkowski, Prałaci, t. 4, s. 434.

Kolejnym interesującym nas zagadnieniem są biskupi, którzy udzielali święceń kapłańskich duchownym.

Tabela 4

Biskupi udzielający święceń duchowieństwu dekanatu lutomińskiego II powiatu XVIII w.

Biskup udzielający święceń	Liczba duchownych
Dobiński Krzysztof ³⁴	9
Przedwojewski Antoni ³⁵	5
Kozierowski Ignacy ³⁶	3
Komorowski Adam ³⁷	2
Trzcziński Józef Michał ³⁸	3
Potkański Franciszek ³⁹	1
Ossoliński Ignacy Franciszek ⁴⁰	1

³⁴ Krzysztof Dobiński (1655-1769) biskup tytularny Serra, pomocniczy gnieźnieński, kanonik łączycy i gnieźnieński, opat komendatoryjny hebdowski; J. Korytkowski, *Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych (dalej Prałaci)*, Poznań 1888, t. 1, s. 225- 228, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, wyd. C. Eubel i in., (dalej HC) t. 6, s. 337.

³⁵ Przedwojewski Antoni Kornel (1728-1793), biskup tytularny Bolina, pomocniczy gnieźnieński (łowicki), kapucyn, w zakonie kustosz, kaznodzieja i prowincjał. Następnie kanonik łączycy i gnieźnieński, dziekan kapituły łowickiej. Proboszcz w Skierniewicach i Kompinie; HC t. 6, s. 126; *Polski Słownik Biograficzny (dalej PSB)*, t. 28, s. 712-714; J. Korytkowski, *Prałaci*, t. 3, s. 295.

³⁶ Kozierowski Ignacy Augustyn (1708-1791) biskup tytularny Adrane, pomocniczy gnieźnieński, kanonik regularny lateraneński, kanonik gnieźnieński, prepozyt w Mstowiu, proboszcz w Radomsku; HC t. 6, s. 65; J. Korytkowski, *Prałaci*, t. 2, s. 322-327.

³⁷ Komorowski Adam Ignacy (1699-1759) arcybiskup gnieźnieński, prepozyt a następnie oficjał pilicki, kanonik tarnowski, proboszcz w Książu Wielkim i Offinowie, opat komendatoryjny lubiński i miechowski; HC t. 6, s. 226; J. Korytkowski, *Arcybiskupi gnieźnieńscy Prymasowie i metropolici polscy od roku 1000 aż do 1821 (dalej Arcybiskupi)* Poznań 1891, t. 4, s. 573-618.

³⁸ Trzcziński Józef Michał (1684-1738), biskup tytularny Juliopolis i pomocniczy gnieźnieński, kanonik poznański, gnieźnieński, dziekan łowicki i prepozyt łączycy, proboszcz w Makowie i Bolimowie; HC t. 5, s. 246; J. Korytkowski, *Prałaci*, t. 4, s. 121-126.

³⁹ Potkański Franciszek (ok. 1710-1789) biskup tytularny Patara i pomocniczy krakowski, jezuita, po zwolnieniu ze ślubów zakonnych kanonik łucki, chełmiński, sandomierski i krakowski. Proboszcz w Zwoleniu, Kobiernikach i Bałdowie; HC t. 6, s. 330; PSB, t. 27, s. 722-724.

⁴⁰ Ossoliński Ignacy Franciszek (1732-1784) biskup tytularny Dardanus i koadiutor bawowski biskupa Stanisława Rajmunda Jezierskiego. Następnie został biskupem koadiutorem kijowskim biskupa Józefa Andrzeja Żaluskiego i po jego śmierci biskupem kijowskim. Franciszkanin. Był gwardianem w Warce i Warszawie, a następnie w czasie koadiutorii bawowskiej pełnił funkcje wikariusza generalnego archidiecezji gnieźnieńskiej. Dziekan kolegiaty w Stanisławowie i proboszcz w Wronowie; HC, t. 6, s. 192; PSB t. 29, s. 395-396.

Biskup udzielający święceń	Liczba duchownych
Walknowski Władysław ⁴¹	1
Kunicki Michał ⁴²	1
Hylzen Jerzy Mikołaj ⁴³	1
Szajowski Kasper ⁴⁴	1
Płaskowski Fabian Franciszek ⁴⁵	1
Wielogłowski Hieronim ⁴⁶	1
Załuski Marcin ⁴⁷	1
Inni	2

Wizytatorzy przekazali informacje dotyczące 33 biskupów udzielających święceń kapłańskich duchownym pracującym w omawianym dekanacie. Z tego podali w 31 przypadkach imię i nazwisko biskupa, który ich udzielał. W pozostałych przypadkach, raz zapisana została tylko informacja, że był to biskup sufragan krakowski. Urban Szpalinicz miał przyjąć z jego rąk święcenia kapłańskie w 1752 roku. Jednakże w tym czasie diecezja krakowska nie miała żadnego sufragana. Michał Kunicki sufragan krakowski zmarł 9 listopada 1751 r.,

⁴¹ Walknowski Władysław (?-1779) biskup tytularny Benda i pomocniczy poznański. Kanonik poznański, opat komendatoryjny opactwa w Trzemesznie; HC t. 6, s. 120; J. Nowacki, *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*. Poznań 1964, t. 2, s. 190.

⁴² Kunicki Michał (1698-1751), biskup tytularny Arsione i pomocniczy krakowski. Kanonik warmiński, gnieźnieński, poznański, archidiacon krakowski, kustosz sandomierski, Opat komendatoryjny w Mogile i proboszcz w Książnicach; HC t. 5, s. 99; PSB t. 16, s. 190-191, J. Korytkowski, *Pralaci*, t. 2, s. 388-392.

⁴³ Hylzen Jerzy Mikołaj (1692-1775), biskup smoleński. Kanclerz kapituły wileńskiej, proboszcz w Dynenburdu, Prusach i Wieliziu; HC t. 6, s. 382; *Słownik Polskich Teologów Katolickich*, t. 2, s. 82-84.

⁴⁴ Szajowski Kasper (1726-1802), biskup tytularny Laranda i pomocniczy gnieźnieński (łowicki). Archidiacon sandomierski, prepozyt skalbmierski, kanonik gnieźnieński, dziekan kapituły łowickiej i proboszcz w Brzostku; HC t. 6, s. 253; J. Korytkowski, *Pralaci...*, t. 4, s. 56-60

⁴⁵ Płaskowski Fabian Franciszek (1705-1784) biskup tytularny Martyropolis i pomocniczy chełmiński. Kanonik chełmiński i archidiacon pomezkański. Proboszcz w Sztumie, Leźnicach i parafii św. Jana w Toruniu; HC t. 6, s. 279; PSB, t. 26, s. 701-702.

⁴⁶ Wielogłowski Hieronim (1703-1765) biskup tytularny Benda i pomocniczy przemyski. Dziekan kapituły przemyskiej i wikariusz generalny i kapitułny diecezji w latach 1764-1765; HC t. 6, s. 120; L. Łętowski, *Katalog biskupów, pralatów i kanoników krakowskich*. Kraków 1854, t. 4, s. 224.

⁴⁷ Załuski Marcin (1700-1768), biskup tytularny Drasus i pomocniczy płocki. Jezuita, po opuszczeniu zakonu został kanonikiem krakowskim i dziekanem kapituły płockiej. Opat komendatoryjny sulejowski. W 1765 r. zrzekł się godności i wrócił do zakonu. Rezydował w ufundowanym przez siebie domu misyjnym w Kobylce koło Warszawy; HC t. 6, s. 200; J. A. Nowowiejski, *Płock. Monografia historyczna*. Płock 1930, s. 80; J. Korytkowski, *Pralaci...*, t. 4, s. 430-434.

a po nim funkcję tą objął Franciszek Potkański, który otrzymał sakrę biskupią z rąk biskupa Stanisława Augusta Załuskiego w dniu 29 września 1753 r.⁴⁸. Zatem przez cały rok 1752 nie było w diecezji żadnego sufragana. Podobna sytuacja jest drugim przypadkiem. Ks. Franciszek Grochowalski opisując parafię w Pabianicach zaznaczył, że jej proboszcz ks. Michał Chamorski przyjął święcenia kapłańskie z rąk „ab Illustrimo Luca Wielowieyski, Episcopo Cambisopolitano” za zgodą ówczesnego arcybiskupa gnieźnieńskiego Teodora Potockiego, na podstawie littera dimosorium wydanego przez biskupa krakowskiego Felicjana Szaniawskiego⁴⁹. Niestety takiego biskupa nie było w ówczesnym episkopacie polskim.

Większość księży dekanalnych przyjęło święcenia kapłańskie z rąk rodzimych biskupów pomocniczych: Krzysztofa Dobińskiego, Antoniego Przedwojewskiego, Ignacego Kozierowskiego, Józefa Michała Trzcńskiego i Kaspra Szajowskiego, którzy łącznie wyświęcili 21 duchownych. Oprócz nich dwóm udzielił święceń prezbiteratu arcybiskup Adam Komorowski. Co łącznie daje 23 osoby, które otrzymały święcenia z rąk rodzimego episkopatu. Oprócz nich udzielali święceń prezbiteratu biskupi pomocniczy innych diecezji polskich, krakowskiej, kijowskiej, poznańskiej, chełmińskiej przemyskiej i płockiej. Poza nimi jeden raz udzielił święceń kapłańskich Piotrowi Celestynowi Spinkowi biskup ordynariusz diecezji smoleńskiej Jerzy Mikołaj Hylzen.

Jednym z warunków do ważnego przyjęcia święceń kapłańskich był wiek przyjmującego. Dane dotyczące duchownych dekanatu zostaną przedstawione poniżej.

Tabela 5

Wiek przyjęcia święceń kapłańskich

Wiek święceń	Liczba duchownych
< 25	2
25-30	15
31-35	2
36-40	0
> 40	1

Według prawa powszechnego Kościoła katolickiego wiek przyjęcia święceń kapłańskich został ograniczony do rozpoczętego 25 roku życia. Tak stanowiły uchwały Soboru Trydenckiego⁵⁰. Z danych przekazanych przez wizytatorów wy-

⁴⁸ B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*. Kraków 1999, t. 2, s. 103-104.

⁴⁹ ADWł, AAG Wiz. 59, s. 129.

⁵⁰ Sob. Tryd. sess. 23, c. 12, de ref.

nika, że dwóch kapłanów nie miało w momencie przyjęcia święceń ukończonych 25 lat. Pierwszy z nich Wojciech Stanisław Więclawski urodzony w roku 1750, przyjął święcenia prezbiteratu 12 czerwca 1774 r. Dwudziesty piąty rok życia rozpoczynał w roku otrzymania święceń. Nie przekazana została jednak data jego urodzenia. Jeśli była ona przed tą datą, to nie potrzebował dyspensy od kanonicznego wieku⁵¹. Natomiast na pewno taką dyspensę potrzebował Bernardyn Paprocki, który urodził się 20 kwietnia 1755 r., a święcenia przyjął 3 kwietnia 1779 r. i w momencie ich przyjmowania nie miał ukończonych 24 lat⁵².

Pozostali duchowni tego dekanatu przyjęła święcenia w przepisany wieku kanonicznym i najwięcej ich otrzymało je do 30 roku życia – 15 (75%), w następnym przedziale wiekowym – do 35 roku życia – 2 (10%), a tylko jeden powyżej 40 roku życia (5%) – Stanisław Jeżewski w 43 roku życia.

Fakt przyjęcia święceń kapłańskich nie oznaczał od razu pracy w danym dekanacie. Co prawda jednym z podstawowych warunków do przyjęcia święceń wyższych było posiadanie beneficjum kościelnego lub innych przyzwoitych środków utrzymania. Te jednak nie musiały od razu znajdować się na omawianym terenie. Poniżej w tabeli przedstawimy wiek objęcia beneficjum w dekanacie lutomiernskim.

Tabela 6

Wiek objęcia beneficjum w dekanacie lutomiernskim

Imię i Nazwisko	Data święceń Kapłańskich	Wiek przyjęcia święceń kapłańskich	Data zatwierdzenia beneficjum	Data objęcia beneficjum	Wiek objęcia beneficjum	Lata kapłaństwa
Jakub Lipiński	1738	?	9.06.1755	?	?	17
Wincenty Kepiński	19.12.1767	26	10.05.1769	19.05.1769	28	2
Gaspar Majtowski	25.03.1754	?	21.06.1762	?	?	8
Andrzej Urbański	13.04.1743	25	12.01.1756 /1761?			
Franciszek Skoliński	1733	?	26.08.1737	?	?	5
Wincenty Lewicki	27.02.1774	31	9.12.1774	?	31	0
Wojciech Pażkowski	1774	30	21.11.1788	?	44	14
Michał Chamorski	7.10.1729	?	06.1758	8.07.1758		
Tomasz	20 (29).	26	6.06.1774	10.07.1774	53	27
Czernikiewicz	01.1747					
Stefan Majeroński	1742	?	18.06.1760	?	?	18

⁵¹ ADWi, AAG Wiz. 80, s. 133.

⁵² AAG Acons E 24a, k. 18.

Imię i Nazwisko	Data święceń Kapłańskich	Wiek przyjęcia święceń kapłańskich	Data zatwierdzenia beneficjum	Data objęcia beneficjum	Wiek objęcia beneficjum	Lata kapłaństwa
Adam Smardowski	1769? 1771?	22/24?	11 (21) 02.1774	?	27	5/3?
Krzysztof Zdzeniecki	26.05.1736	25	23.12.1737	24.12.1737	26	1
Plaius Leddecki	1738	?	1758	?	?	20
Wiktoryn Pankowski	24.05.1766? 28.05.1767?	25/26?	22.09.1778	18.10.1778	37	11/12?
Stanisław Jeżewski	29.06.1763	32	27.06.1774	?	43	11
Tomasz Krąkowski	21.12.1758	?	?	?	?	?
Paweł Krąkowski	1.10.1775	26	22.04.1776	?	30	4
Stanisław Ostoja Gajewski	1741	28	1746	?	33	5
Piotr Celestyn Spinek	18.04.1767	26	12.10.1765 9.05.1786	– 6.07.1786	24 45	19
Franciszek Witkiewski	19.04.1739	?	1741	?	?	2
Izydor Dworzański	8.05.1768	29	13 (16). 11.1775	20.11.1775	36	7
Mateusz Grobleński	9.06.1748	?	Nie instytu- owany			
Paweł Łodzki	18.07.1756	?	06.1758	?	?	2
Wojciech Stanisław Więclawski	12.06.1774	24	23.06.1780	10.07.1780	30	6
Kazimierz Okolski	1782	28	1787	–	33	5
Grzegorz Zagórski	10.06.1786	26	17.03.1785	–	26	-1
Marcin Jechurski	1756?	17.11.1759	–?	3		
Piotr Piechowicz	?	?	1757	?	?	?
Wincenty Dąbrowski	25.05.1771	28	29.05.1771	–	28	0

W powyższej tabeli ujęci zostali tylko ci z duchownych pracujących w dekanacie, którzy posiadali w nim beneficjum, proboszczowie, wikariusze i rektor kościoła szpitalnego. Opuszczeni zostali natomiast ci, którzy pomagali, a brak w relacji do niech podstaw, że praca ta związana była z objęciem przez nich beneficjum.

Procedura objęcia beneficjum kościelnego w tym czasie wyglądała następująco. Po zawakowaniu beneficjum jego kolator szukał następcy, takiego duchownego, który podjąłby się zadania wypełniania obowiązków duszpasterskich wynikających z zadań konkretnego beneficjum duszpasterskiego. On też

wystawiał prezentę dla konkretnego duchownego. Musiała być zatwierdzona przez biskupa ordynariusza. W omawianym czasie ordynariusz najczęściej zadania te zlecał oficjałowi. Po dokonaniu zatwierdzenia kandydat otrzymywał nominację na konkretne stanowisko duchowne, które powinien objąć w sposób przewidziany przez prawo kanoniczne, z zachowaniem odpowiedniej formy liturgicznej. Taka procedura objęcia beneficjum obowiązywała wszystkie samodzielne beneficja. W odniesieniu do wikariuszy, którzy byli pomocnikami proboszcza, nie stosowano form przejmowania beneficjum, bo zadaniem ich była pomoc w duszpasterzowaniu proboszcza. Kościelne prawo powszechne nakazywało wcześniej uzyskać beneficjum, a dopiero później przyjąć święcenia wyższe. Ta praktyka z całą surowością była realizowana. Wizytatorzy nie przekazali w żadnym przypadku na jakie beneficjum byli święceni poszczególni kapłani pracujący w dekanacie. Z czasu jaki upłynął od ich święceń do momentu objęcia tutaj beneficjum wynika, że pracowali na innych stanowiskach kościelnych. Niestety nie wiemy jakich. Tylko w dwóch przypadkach możemy cokolwiek powiedzieć o karierze duchownych z tego dekanatu. Ks. Stanisław Jeżewski, proboszcz w Górcie był wcześniej mansjonarzem w Kolegiacie Łaskiej⁵³. Ks. Celestyn Cielecki, który podał tę informację nie zaznaczył w niej, czy był w niej od momentu swoich święceń, czy też było to już któreś z kolej jego beneficjum kościelne. Drugą osobą, której znamy karierę duchowną jest ks. Piotr Celestyn Spinek, który był najpierw wikariuszem w parafii Małyń u boku swojego wuja ks. Stanisława Gajewskiego. Otrzymał on prezentę na to stanowisko 12 października 1765 r. prawdopodobnie przed święceniami subdiakonatu, święcenia kapłańskie otrzymał w niecałe dwa lata później 18 kwietnia 1767 r. Przez cały czas w tej parafii pracował, a po śmierci swojego wuja otrzymał w niej nominację na stanowisko proboszcza w dniu 9 maja 1786 r. Zgodnie z przepisami prawa placówkę tą objął 7 lipca tegoż roku⁵⁴. Jest on przykładem duszpasterza, który całe swoje kapłańskie życie związał z jedną parafią. Z uwagi na brak innych przykładów w dekanacie lutomierskim nie można stwierdzić, czy praktyka taka była często stosowana w archidiecezji gnieźnieńskiej.

Z danych wizytacyjnych wynika, że większość proboszczów parafii w dekanacie otrzymała prezentę po kilku lub kilkunastu latach kapłaństwa. Najszybciej, bo w ciągu tego samego roku w którym przyjął święcenia kapłańskie (1774) otrzymał beneficjum parafialne Wincenty Lewicki, proboszcz w Mikołajewicach⁵⁵. Niewiele dłużej, bo półtora roku upłynęło od święceń prezbiteratu Krzysztofa Zdzenieckiego, gdy otrzymał zatwierdzenie na probostwo w Wierzchach⁵⁶ i mniej więcej tyle samo czasu upłynęło Wincentemu Kępiń-

⁵³ AAG Acons E 24a, k. 59v.

⁵⁴ ADW1, AAG Wiz, 73, s. 448; Wiz. 80, s. 61; AAG Acons E 24a, k. 17v.

⁵⁵ ADW1 AAG Wiz. 73, s. 513.

skiemu, proboszczowi w Lutomiarsku⁵⁷. Natomiast Plaius Leddecki cysters z opactwa Sulejowskiego, objął probostwo w Bałdrzychowie po 20 latach kapłaństwa⁵⁸. Jeszcze większy staż pracy duszpasterskiej miał Tomasz Czernikiewicz, proboszcz pabianicki, który otrzymał prezentę od kolatora tej parafii – Kapituły Krakowskiej, a następnie zatwierdzenie na to beneficjum w 27 roku kapłaństwa⁵⁹.

Inaczej sytuacja wyglądała z wikariuszami, którzy nie obejmowali samodzielnego beneficjum. W parafii, której patronem był zakon Cystersów, jak się wydaje zmienność wikariuszów zależała od decyzji władz zakonnych i nie była związana z takimi rozwiązaniami jakie dotyczyły duchowieństwa świeckiego. Dlatego też można zauważyć dużą rotację osób na tym stanowisku. W przypadku wikariuszów w parafiach innego patronatu niż zakonny, promotorów różnych fundacji pobożnych, rektorów kościołów szpitalnych i altaryzistów, którzy wywodzili się z duchowieństwa świeckiego, normą prawną było to, że otrzymywali oni prezentę na to beneficjum. W opisywanych w dekanacie tych duchownych wikariusz parafii w Lutomiarsku Grzegorz Zagórski otrzymał prowizję na to stanowisko 17 marca 1785 nie posiadając jeszcze święceń kapłańskich, które otrzymał 10 czerwca 1786 r.⁶⁰ Najprawdopodobniej dokonana ona została przed przyjęciem przez niego pierwszych święceń wyższych – subdiakonatu. Wikariusze parafii pabianickiej, również otrzymywali to stanowisko w niedalekiej przyszłości po przyjęciu święceń kapłańskich. Przekazane zostały wiadomości dotyczące dwóch z nich. I tak ks. Wincenty Dąbrowski otrzymał święcenia kapłańskie 25 maja 1771 r. a zatwierdzenie stanowiska wikariuszkiego w 4 dni później czyli 29 maja⁶¹, a ks. Marcin Jechurski otrzymał je w 3 lata po święceniach kapłańskich w dniu 17 listopada 1759 r.⁶²

Celem przedstawionych wyżej danych było ukazanie spraw personalnych dotyczących duchowieństwa pracującego w dekanacie lutomiarskim w II połowie XVIII wieku. Ukazują jakie informacje zawarte zostały w wizytacjach przeprowadzanych na zlecenia poszczególnych arcybiskupów gnieźnieńskich odnośnie pracującego na tym terenie duchowieństwa. Warstwa informacyjna tych wizytacji jest o wiele bogatsza. Zawiera bowiem także przekazy dotyczące ich pracy parafialnej. W tej sferze wizytatorzy skupiają się przede wszystkim a wypełnianiu przed kapłanów podstawowych funkcji kapłańskich związanych z duszpasterstwem czyli odprawianie mszy świętych i administrowanie sakra-

⁵⁶ ADWł AAG Wiz. 80, s. 34.

⁵⁷ ADWł AAG Wiz. 80, s. 82.

⁵⁸ ADWł AAG Wiz. 59, s. 115.

⁵⁹ ADWł AAG Wiz. 80, s. 121-122.

⁶⁰ ADWł AAG Wiz. 80, s. 83.

⁶¹ ADWł AAG Wiz. 73, s. 581

⁶² ADWł AAG Wiz. 59, s. 129.

mentów. Oprócz tego zapisywali ocenę życia duchownych i dochody jakie przynosiło każde beneficjum kościelne.

DIE GEISTLICHEN IN DIE LUTOMIERSK-DEKANAT IN DER ZWEITEN HÄLFTE DES 18. JAHRHUNDERTS

Zusammenfassung

Die Pfarrbesuche sind die Grundlage zur Untersuchung der Geistlichkeit in der Alt-polonischen Zeit. Im Artikel zeigte man die Geistlichen, die im Lutomiersk-Dekanat um die Mitte des XVIII. Jahrhunderts arbeiteten. Dieser Dekanat umfasste 11 Pfarrgemeinden und war ein Teil des Archidiakonates von Uniejów. In dieser Zeit arbeiteten dort mindestens 37 Priester. Aus dieser Zahl besaßen nur 24 Personen die Pfründe, die anderen waren nur Zusammenarbeiter. Die Personalangaben betreffen nur Geburtsort, Sozialstand, Datum und Ort der Priesterweihe und auch das Datum der Pfründe. Diese Informationen wurden im Artikel genau analysiert.

Die Geistlichen dieses Dekanats stammten aus dem Erzbistum von Gniezno. Man weißt nicht viel von ihrem Sozialstand. Nur 4 von ihnen stammten aus dem Edelstand. Die Priesterweihe bekamen sie am häufigsten in Łowicz, Skierniewice, Czermin, Kobylka. Die Bischöfe, die Priesterweihe gaben, waren die Weihbischöfe Erzbistum von Gniezno, die Geistlichen geweiht haben. Zwei wurden von Erzbischof Adam Komorowski ordiniert.

Übersetzt von Mieczysław Róžański